CZU: 343.621:347.121.1 **https://doi.org/10.59295/rpijn2025.69**

ASPECTE JURIDICE ALE PROVOCĂRII ILEGALE A AVORTULUI ÎN CONTEXTUL DREPTULUI LA VIAȚĂ

FURCULIȚA Dan,
Universitatea de Stat din Moldova,
doctorand,
Școala Doctorală Științe Juridice și Economice
Audient la Institutul Național de Justiție, Candidat la funcția de procuror
ORCID ID: 0009-0004-2928-5705

SUMMARY

Abortion remains a sensitive subject regardless of society, and the illegal inducement of abortion carries even greater legal and ethical implications, positioned at the intersection of criminal law, fundamental human rights, and medical ethics. The legal regulation of this phenomenon varies across jurisdictions; however, its legal essence remains unchanged—the protection of the right to life, women's health, and their reproductive autonomy.

From a criminal law perspective, the act of illegally inducing an abortion is subject to criminal liability in most legal systems, whether performed with or without the pregnant woman's consent, or under circumstances that endanger her health or life. A key element in the legal assessment of this offense is the moment when intrauterine life begins to receive legal protection, which differs from one jurisdiction to another.

Relevant case law, including the jurisprudence of the European Court of Human Rights (ECtHR), emphasizes that the right to life of the unborn child is not absolute, and states have a margin of appreciation in regulating abortion. A critical analysis of the balance between fetal protection and women's rights, particularly concerning abortion laws, is essential in this context.

***Keywords**:* provocarea ilegală, avort, dreptul la viață, protecția juridică, răspundere penală, prunc.

În Constituția Republicii Moldova dreptul la viață este recunoscut și protejat ca un drept inalienabil al fiecărui individ, pe lângă acesta sunt stabilite și principii generale de protecție a sănătății persoanei, subliniind responsabilitatea statului în asigurarea unui sistem adecvat de sănătate și accesibil pentru toți cetățenii. Constituția recunoaște și plasează dreptul la viață în centrul preocupărilor sale, fiind reglementat și recunoscut ca cel mai natural și important drept al ființei umane, fiind consacrat în (articolul 24) intitulat *„dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică”*, care prevede că "*statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică"*. [1]

Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică astfel cum este prevăzut în

Constituția Republicii Moldova, stabilește clar că statul are obligația fermă de a asigura și garanta fiecărui individ dreptul la existență, securitate și protecție împotriva oricărei forme de violență, tratament inuman sau degradant, intervenind activ pentru respectarea și promovarea acestor drepturi intangibile. Aceste drepturi fundamental sunt protejate și prin intermediul altor acte normative și legi, precum Codul penal, care sancționează comportamentul infracțional al persoanelor care încalcă aceste drepturi, fie ele persoane fizice/juridice în anumite cazuri, cât și persoanele cu statut special cum ar fi funcționarii publici și demnitarii publici.

Prin aceste instrumente, statul își asumă responsabilitatea de a se asigura că orice încălcare a dreptului la viață și a integrității fizice sau psihice a individului este tratată cu seriozitate și că cei care nu respectă regulile stabilite ca comportament în societate sunt trași la răspundere. Astfel, Codul penal și alte legi speciale constituie un cadru legal esențial pentru protejarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor și pentru menținerea ordinii de drept și siguranței publice în societate.

Declarația Universală a Drepturilor Omului [2] prin prisma (articolului 3) prevede că „*orice fiinţă umană are dreptul la viaţă, la libertate şi la securitatea sa*”. În Pactul Internațional din 16 decembrie 1966 cu privire la drepturile civile și politice, prin prisma (articolului 6) se menționează faptul că „*dreptul la viață este un inerent persoanei umane. Acest drept trebuie ocrotit prin lege. Nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod arbitrar*.”[3].

De asemenea, Convenția Europeana a Drepturilor Omului obligă statele de a întreprinde toate acțiunile necesare pentru a garanta o protecție promptă a dreptului la viață. Astfel, statele sunt motivate de a forma un sistem de norme efective, care ar avea scopul de a deprima comiterea faptelor care au ca scop punerea în pericol a vieții și integrității persoanei.

Codul penal al Republicii Moldova are ca obiectiv protejarea valorilor sociale fundamentale, precum viața, integritatea fizică și pshică a persoanei, drepturile și libertățile individuale, ordinea publică, proprietatea, securitatea statului și mediului înconjurător, de asemenea urmărește să asigure respectarea ordinii constituționale și a suveranității statului. Prin stabilirea de reguli și sancțiuni, Codul penal își propune să creeze un cadru legal care descurajează comportamentul infracțional și protejează valorile fundamentale ale societății, promovând astfel un mediu sigur și echitabil pentru toți cetățenii.

În cadrul Codului penal al Republicii Moldova există un capitol separat dedicat infracțiunilor ce atentează la viața și sănătatea persoanei, denumit *"infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei"* [4] , în acest context, (articolul 159) intitulat *„provocarea ilegală a avortului"*, este menit să protejeze sănătatea femeilor cât și într-o oarecare măsură a copilului nenăscut.

În (articolul 159) Cod penal al Republicii Moldova fapta de provocare ilegală a avortului este incriminată într-o variantă-tip și o variantă agravantă de infracțiuni.

Astfel, varianta-tip de infracțiune, prevăzută la alin. (1) art. 159 Cod Penal al Republicii Moldova, constă în întreruperea cursului sarcinii, prin orice mijloace, săvârșită:

a. în afara instituțiilor medicale sau cabinetelor medicale autorizate în acest scop - acțiunile prevăzute la lit. a) alin. (1) art. 159;

b. de către o persoană care nu are studii medicale superiare speciale – acțiunile prevăzute la lit. b) alin. (1) art. 159;

c. în cazul sarcinii ce depășește 12 săptămâni, în lipsa indicațiilor medicale, stabilite de Ministerul Sănătății – acțiuni prevăzute la lit. c) alin. (1) art. 159;

d. în cazul contraindicațiilor medicale pentru efectuarea unei asemenea operații – acțiuni prevăzute la lit. d) alin. (1) art. 159;

e. în condiții antisanitare lit. e) alin. (1) art. 159;

La rândul său, varianta agravantă de infracțiune, consemnată la alin. (2) art. 159 Cod Penal, presupune că infracțiunea prevăzută la alin. (1):

b. a cauzat din imprudență o vătămare gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății – acțiuni revăzute la lit. b) alin. (2) art. 159;

c. a provocat din imprudență decesul victimei – acțiuni prevăzute la lit. c) alin. (2) art. 159.

Pentru ca copilul nenăscut să fie recunoscut ca victimă a infracțiunii de *provocare ilegală a avortului* sau a altor atentate la viața sa, acesta ar trebui să beneficieze de un statut juridic clar și bine determinat. Analizând legislația Republicii Moldova, nu regăsim o reglementare expresă care să confere *fructului concepției* calitatea de persoana fizica cu drepturi depline recunoscute de Constituție, de asemenea, nici o lege nu definește în mod explicit dacă acesta poate fi considerat viabil din perspectiva recunoașterii sale ca subiect de drept.

Cu toate acestea, o analiză atentă a Codului civil al Republicii Moldova prin

prisma (articolului 24) relevă în ceea ce privește statutul juridic al copilului nenăscut, că *„capacitatea de a avea drepturi şi obligaţii civile (capacitatea de folosinţă) se recunoaşte în egală măsură tuturor persoanelor fizice”*, alin. (2) al aceluiași articol prevede că „*capacitatea de folosinţă a persoanei fizice apare în momentul naşterii şi încetează o dată cu moartea”*. În acest sens acem o excepție care este prevăzută la alin. (3), unde se menționează că dreptul la moștenire există încă de la concepție, cu condiția nașterii vii, reflectând principiul din dreptul roman *„Infans conceptus pro nato habetur, quotiens de commodis eius agitur”*. În contextual provocării ilegale a avortului, acest principiu nu poate fi interpretat ca o recunoaștere direct a personalității juridice a fătului, ci ca o garanție limitată a unor drepturi patrimoniale ca de exemplu dreptul la moștenire, alin. (3) din art. 24 Cod civil, recunoaște aplicabilitatea principiului sus menționat doar în situașia care vizează interesele patrimoniale ale copilului conceput, fără a-i conferi un statut juridic egal cu cel al unei persoane născute.

În Republica Moldova, reglementarea juridică a avortului reflectă o balanță între protecția drepturilor femeii de a decide asupra propriului corp și asigurarea unui cadru legal clar și sigur pentru întreruperea voluntară a sarcinii. Prin permierea avortului în anumite condiții aici facem trimitere la legea nr. 411/1995 privind *ocrotirea sănătății*, și Ordinul Ministerului Sănătății nr. 647/2010 prin care sa aprobat *regulamentul privind efectuarea întreruperii voluntare a sarcinii, care stabilește condițiile și limitele legale ale avortului*, statul își asumă responsabilitatea de a proteja sănătatea și autonomia decizională a femeilor, oferindu-le în acest sens posibilitatea de a lua decizii informate și responsabile. Această abordare este fundamentată pe principiile dreptului la sănătate, și autodeterminare, recunoscute în legislația internațională și națională.

Subliniem că nu toate actele normative la nivel național cât și internațional reflectă explicit momentul în care dreptul la viață devine protejat, absența unei definiții uniforme cu privire la începutul dreptului la viață generează diferențe de interpretare, mai ales când apar conflicte între drepturile femeii la autodeterminare și protecția *fructului concepției*.

În jurisprudența sa, Curtea Europeana a Drepturilor Omului a analizat extensiv problema avortului, examinând dacă dreptul femeii însărcinate de a avorta este garantat și în ce măsură statul poate impune restricți în acest sens. Curtea a mai abordat raportul dintre protecția fătului și drepturile femeii, analizând modul în care

sunt prevăzute de Convenție prin intermediul articolului 2 (dreptul al viață) și articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie). Articolul 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că *„dreptul la viaţă al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenţionat, decât în executarea unei sentinţe capitale pronunţate de un tribunal când infracţiunea este sancţionată cu această pedeapsă prin lege”* [5], în acest sens menționăm că Convenția nu definește expres momentul de la care dreptul la viață este protejat, lăsând statelor membre o marjă de apreciere în reglementarea avortului.

Pentru a proteja viața, sănătatea și integritatea corporală a femeii, legiuitorul moldav a introdus în Codul penal (articolului 159) infracțiunea de *„provocare ilegală a avortului”*. Această prevedere are drept scop de a sancționa practicile ilegale și periculaose legate de avort, în acest sens asigurând respectarea normelor și standardelor medicale stabilite de legislație.

Conectând ideile expuse în prezenta cercetare, desprindem că scopul primordial al normelor care reflectă fenomenul provocării ilegale a avortului nu este protecția *fructului concepției*, ci protecția integrității și sănătății femeii însărcinate. Acest aspect este determiant de realitatea medicală conform căreia orice intervenie ilegală și nesigură poate expune femeia la complicații severe, afectând calitatea vieții și în anumite circumstanțe punându-i în pericol viața și sănătatea.

În conformitatea cu legislația națională, copilul nenăscut *(fructul concepției),* nu este considerat o ființa umană din punct de vedere juridic, în sens legal, acesta dobândește acest statut de persoana fizică doar din momentul nașterii, moment care, potrivit mai multor viziuni începe odată cu apariția unei părți a corpului în momentul nașterii din pântecul mamei.

BIBLIOGRAFIE:

1. Constituția Republicii Moldova din 27.08.1994. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova al Republicii Moldova, nr.78 din 29.03.2016.

2. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948;

3. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat la 16 decembrie 1996, în vigoare la 23 martie 1976;

4. *Codul Penal al Republicii Moldova*. Nr.985 din 18.04.2002, în vigoare de la 12.06.2003. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009

5. Convenia Europeana a Drepturilor Omului, adoptată la Roma 4 noiembrie 1950, în vigoare din 3 septembrie 1953;